

JUMPRAVMUIŽAS KULTŪRAINAVA

1. Ainavas struktūras raksturojums

Ainavas struktūru nosaka Jumpravmuižas ezeru virkne un Metsepoles līdzenuma viļņotais reljefs. Viļņotajam līdzenumam raksturīga ir mozaīkveida ainava – konkrētā teritorijā ar lauksaimniecībā izmantojamo zemju dominanci.

2. Ainavas raksturojums un attīstība

2.2. Ainavas bioloģiskās daudzveidības raksturojums

Kultūrainavas bioloģiskās daudzveidības priekšnosacījums ezeru virkne un ainavas mozaīkveida struktūra. Ainavas telpa aptver subglaciālo iegultņu ezeru sistēmu ar Dziļezeru, Riebiņezeru, Auziņezeru un Skujas ezeru. Dziļezers ir viens no dziļākajiem ezeriem Latvijā. Ezerus ietver ošu, skujkoku un jauktie meži, kā arī lauksaimniecībā izmantojamās zemes – pļavas. Dziļezera austrumu nogāzē dominē ožu un gobu audzes. Teritorijā sastopami izcili ES Biotopu direktīvas mežu biotopi - gravu un nogāžu meži, nogāzēs - ošu mežs ar *Allium ursinum* un *Neckera pennata*. Nogāzēs lielas lakšu audzes. Liela diametra ošu stumbri ir īpaši piemēroti retām ksilofāgu sugām (www.dap.gov.lv).

2.3. Ainavas estētiskās un kultūrvēsturiskās vērtības

Ainavas estētiskais novērtējums:

Plaša eksponējoša ainava ar augstu estētisko vērtību, kas saistīta ar daudzām atklātām skatu perspektīvām uz Dziļezeru, Riebezeru un Auziņezeru. Ainavas vizuālo vērtību paaugstina ūdens klātbūtne, viensētas un atsevišķi koki.

Ainavas kultūrvēsturiskais novērtējums:

Kultūrainavas kultūrvēsturisko vērtību nosaka Auziņezera, Dziļezera, Riebezeru un Skujas ezeru iegarenās atklātās ainavu telpas ar Jumpravmuižu, Nabes muižu, Lādes ēkas un parki, senkapi un to saiknes ar ezeriem. Kultūrvēsturiskais ceļu tīkls un viensētu dispersais izvietojums ezeru krastos.

⇒ **Jumpravmuiža:** Saglabājies interesants un plašs muižas komplekss, netālu no Dziļezera un Auziņezera. Labi saglabājies muižas kungu nams/ pārvaldnieka nams, kuram vēsturiski veiktas ēkas izmaiņas, piem., piebūvēta koka veranda, labi saglabājusies mūra klēts/ stallis, rija, kūts, rija, vairāku ēku pamati, kūts kalpu mājai, pilnīgi pārveidota kalpu māja, saglabājušās muižas dzirnavas (kas ir vidēji izmainītas), muižas dzirnavezers, kas ar ūdensteci savienots kopējā ķēdē ar dīķiem. Unikāli šai vietai ir tas, ka visa apdzīvotā vieta sastāv no kādreizējām muižas ēkām, kuras liela daļa ir pārveidotas, bet jaunākās celtnes bieži celtas uz veco ēku pamatiem. Kompleksam ir labi reprezentēta telpiskā struktūra. Līdz ar to šī vieta ir vērtīga kā apdzīvojuma teritorija, kas pilnībā veidojusies uz muižas kompleksa bāzes.

⇒ **Nabes muiža:** Saglabājies muižas komplekss. 18.gs. celtā Nabes muižas kungu māja 19.gs. vidū tika pārbūvēta neorenesanses villas formās. Ēka atrodas sliktā fiziskajā stāvoklī, bet ar labu atjaunošanas potenciālu, saglabājušās interesantas arhitektonikas detaļas/ elementi. Ir saglabājies pils tornis, kuram ir trīs stāvi. Bez torņa ir saglabājušās arī 1,7 m biezās, 1 m augstas un 17 m garas mūra paliekas, kas domājams ir viduslaiku pils aizsargsienas fragments (kas arī ir aizsargājams), 12 m aiz torņa zemē ir redzami atsevišķi laukakmeņi, kas liecina, ka varēja būt aizsargmūra austrumu trase. Ir saglabājušās arī vairākas palīgēkas - iesalnīca, stallis, klētis (labi saglabājušās), klosteris(?), dzirnavas ar spirta brūzi, vairākas ēku drupas un pamati. Kompleksam piemīt interesanta telpiskā struktūra, kā arī kungu nams un viduslaiku pils nocietinājumi, kā arī daudz saglabājušies muižas elementi nosaka šī ansambļa vērtību. Saglabājies ir arī neliels parka fragments.

2.3. Ainavas sociālekonomiskā nozīme

Kultūrainavas teritorijā esošajiem ezeriem ir liela nozīme tūrisma un iedzīvotāju atpūtas attīstībā. Ezeri tiek izmantoti makšķerēšanā. To krastos ir ierīkotas atpūtas un ugunsкура vietas.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir piemērotas zemkopības attīstībai. Pašreiz viļņotajā reljefā esošās lauksaimniecības zemes tiek relatīvi ekstensīvi izmantotas.

2.4. Vispārējās tendences ainavu struktūras attīstībā un to ietekmējošie faktori

Ainavu struktūras vispārējās attīstības tendences:

- ⇒ Lauksaimniecībā izmantojamo zemju atstāšana atmatā un pakāpeniska aizaugšana ar krūmiem, kā rezultātā samazinās atklātie skati uz ezeriem.
- ⇒ Apbūves intensitātes palielināšanās, telpiskās struktūras izmaiņas. Perspektīvā sagaidāma zemes parcelācija ezeru krastos, kā rezultātā var izmainīties vēsturiskā apbūves struktūra.

2.5. Ainavu vai ainavu elementu pašreizējais aizsardzības režīms un tā ietekme uz ainavu izmantošanu un apsaimniekošanu

Pašreiz Riebiņu ezers un Dziļezers ir dabas liegums un NATURA 2000 teritorija, bet pārējā kultūrainavas teritorija ietilpst ZVBR ainavu aizsardzības zonā.

Kultūrvēsturisko pieminekļu aizsardzības statuss:

Nabesmuižas ēkas un parks (Valsts aizsardz.Nr 1466,6451 valsts nozīmes), Lādesmuižas ēkas un parks, Griguļu senkapi(Valsts aizsardz.Nr 1469, valsts nozīmes).

2.6. Vēlamā ainavu struktūra un tās elementu attīstība

- ⇒ Tūrisma infrastruktūras pilnveidošana pie ezeriem, līdz ar to ierobežojot tūristu plūsmu dabas liegumu teritorijā.
- ⇒ Pie ezeru pļavu apsaimniekošana.

- ⇒ Atklātas, plašas lauksaimniecības telpas ap ezeriem saglabāšana;
- ⇒ Vizuāli norobežojumu (koku stādījumu) izveidošana, kas atdalītu vēsturisko apbūvi no vēlāku periodu ainavas elementiem.
- ⇒ Viensētu, koku puduru un ceļu struktūras saglabāšana. Vēlams vizuāli nodalīt ainavu telpu ap baznīcu un ceļu krustojumu un atvērt skatu uz ezeru.
- ⇒ Jumpravmuižā – muižas kungu nama un saimniecības ēku atjaunošana, apkārtnes sakopšana, muižas kompleksa telpiskās struktūras un kungu nama aizsardzība, dīķu sistēmas saglabāšana, ideālā variantā kompleksa neaizbūvēšana, saglabājot tā telpisko struktūru.
- ⇒ Nabes muižā – muižas kungu nama un saimniecības ēku atjaunošana, apkārtnes sakopšana, muižas kompleksa aizsardzība un periodiska kompleksa kontrole, inspicēšana, aizsardzības buferjoslas izveide, kas novērstu kompleksa aizbūvēšanu un nodrošinātu vietas telpiskās struktūras saglabāšanu.

2.7. Priekšlikumi ainavas izmantošanai un apsaimniekošanai

1. Dabas liegumiem „Dziļezers un Riebiņezers” dabas aizsardzības plāna izstrādāšana un ezeru un to apkārtnes ainavu apsaimniekošana atbilstoši minētajam plānam;
2. Kultūrainavā nav pieļaujama derīgo izrakteņu ieguve;
3. Nav ieteicams jaunu ciemu veidošana, bet apbūve iespējama paplašinot esošos ciemus, vizuāli saglabājot kultūrvēsturiskās telpas.

Lauksaimniecības zemju ainava

1. Saglabāt esošo lauksaimniecības zemju ainavu. Nav atbalstāma lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošana. Ja tā nav novēršama, tad pirms zemju apmežošanas nepieciešams izstrādāt ainavu dizaina plānu.
2. Nav pieļaujama enerģētiskas koksnes plantāciju ierīkošana.
3. Kultūrainavā nav ieteicama vēja ģeneratoru būvniecība.

3. Priekšlikumi ZVBR zonējumam

1. Dabas liegumiem „Dziļezers un Riebiņezers” saglabājams dabas liegumu statuss;
2. Pārējā kultūrainava iekļaujama ZVBR ainavu aizsardzības zonā.